

הקריה האקדמית אונו

Ono Academic College

משנים את פני החברה בישראל

**M.A. בלימודי יהדות
זהות יהודית, מורשת ישראל
וחינוך יהודי**

תכנית M.A., תימשך שלושה סמסטרים ותהיה בת 42 נקודות זכות (18 קורסים פלוס שני סמינרים).

מבנה התכנית

יום לימודים אחד בשבוע ו-2 עד 3 קורסים מקוונים כל סמסטר (הלימודים יכללו גם שתי שבתות חוויה לימודית ולימודי בית מדרש).

הקורסים הסופיים לזכאות לתואר יבחרו מתוך מגוון הקורסים שברשימה.

זהות יהודית בראי הפרשנות והמחשבה

א. תורות פרשניות ואוריינות פרשנית

בקורס נדון בשלושה סיפורים מקראיים מכוננים – העקידה, יציאת מצרים ומעמד הר סיני. הסיפורים ייבחנו דרך העדשות של הפרשנות הקלאסית (מדרשי חז"ל ופרשני ימי הביניים) הפרשנות החסידית, והפרשנות המודרנית (פרשנות פסיכולוגית, מגדרית, פילוסופית וספרותית). משתתפי הקורס יתבקשו לכתוב פרשנות על אחד הסיפורים הללו, על בסיס הנלמד בקורס ומתוך פיתוח פרשנות משלהם.

ב. "לא בשמיים היא?" – סוגיות בפילוסופיה של ההלכה

ההלכה היהודית לדורותיה מתאפיינת בהמשכיות שיש בה מן הקבוע וגם מן המשתנה. הקורס יתעמק בעקרונות שעל פיהם חוללו, הכשירו או התנגדו חכמי הדורות לשינויים באורח החיים היהודי. נדון בפרדיגמות שונות בדבר מקומם של שיקולים מוסריים ותרבותיים בפסקי הלכה, מקור הסמכות ההלכתית, היחס להשלכות חברתיות של הפסיקה, ומקומן של הנשים ומיעוטים אחרים בכל אלה.

ג. החינוך היהודי במשנותיהם של הוגים יהודים בני זמננו

אברהם יהושע השל, דוד הרטמן ואלי שביד הם שלושה הוגים שיצירותיהם עוסקות הן במפורש והן במשתמע באתגרים ובאפשרויות החדשות העומדות בפני החינוך היהודי בישראל ובתפוצות. בקורס זה נעיין ונשווה בין התפיסות השונות, ניעזר במודל של וויליאם פרנקלין כדי להמשיג תפיסות אלה לכדי פילוסופיות של החינוך היהודי ונדון בדברים באופן ביקורתי בזיקה למציאות החינוכית-תרבותית של ימינו.

ד. מחלוקות ועימותים בהיסטוריה היהודית

בקורס נעיין במקצת עימותים פרדיגמטיים, המעצבים את ההכרה הזהותית של יהודים ו/או המשקפים פרשיות דרכים בהבנת היהודים את עצמם: עמידתו של אברהם מול האל ביחס לסדום; משה וקורח ביחס לסמכות וקדושה; בנות צלפחד מול הממסד הדתי ביחס לזכות הירושה של נשים; דויד ונתן על אחריותיות; הלל ושמאי על פסיקה הלכתית; פאולוס היהודי והרבינים על מרכזיותן של המצוות; ריה"ל והרמב"ם על קהילת התורשה מול קהילת הברית; הגאון מוילנה והבעל שם טוב על רוחניות ופרקטיקה דתית; שפינוזה ורבי אמסטרדם על גבולות האמונה והקהילה; הרצל ואחד העם על הציונות; הרב קוק והרב עוזיאל על זכות הבחירה לנשים.

ה. מבוא למחשבה פרשנית

במסגרת הקורס, נכיר אסטרטגיות של חשיבה פרשנית שמאפיינות את ההגות המערבית, מאפלטון ועד רידה, תוך מיקוד בגישות מודרניות ופוסט-מודרניות. נתוודע לתיאוריות תרבותיות מרכזיות של המאה

ה- 20, ובתוך כך נבין את תפקידן של הגישות הללו על הרקע הפוליטי והחברתי שבו הן נוצרו. תנסה בטכניקות פרשנות שהן מציעות, של כניסה ויציאה מטקסטים וגם של מפגש ביניהם, ביחס לטקסטים עבריים ויהודיים; מהספרים החיצוניים ועד לספרות ולאמנות עברית עכשווית.

1. מבוא לתרבות בישראל

הקורס ימשיך את הקורס "מבוא למחשבה פרשנית" באופן יישומי, ויעשה שימוש בידע התיאורטי שהוקנה בקודמו על-מנת לבחון את אופייה הייחודי של התרבות והחברה בישראל. הקורס יתבסס על דיון בסוגיות מרכזיות שמכוננות את התרבות המקומית, לדוגמת מושג הציונות וגלגוליו, מעמד הצבא בחיי האזרחים, סוגיות של קליטת עליה, ומתחים אתניים, דתיים מגדריים וכלכליים בחברה הישראלית. דגש מיוחד יינתן על עבודה אנליטית של הסטודנטים ביחס לתופעות תרבותיות אקטואליות.

2. ספרות ושירה עברית בראי המסורת היהודית

בקורס זה יידונו יצירות מהספרות והשירה הישראלית וזיקתן למקורות המסורת היהודית. נעניין בספרות ובשירה כמפרשים מודרניים של המסורת היהודית. נתמקד בבדיקת מקורות ההשראה, כיצד הן מהווים פרשנות מודרנית מבין המשוררים שנדון בהם (ביאליק, עגנון, זלדה, יהודה עמיחי ו- יונה וולך, ארז ביטון ורוני סומק).

3. התחדשות מקורות יהודיים במזיקה ישראלית בת זמננו

בקורס זה נלמד להאזין, לנתח ולפרש יצירות מוזיקליות בנות זמננו שנוצרו במרחב הישראלי על בסיס פרשנות חדשה של טקסטים (שיר השירים למשל) ומוטיבים של התרבות היהודית. נתמקד בתוכן, במלודיה ובאופי הביצוע של השירים כשערים למשמעות ונדון בהשתמעויות אפשריות של נוכחות "שפת המקורות" במרחב הציבורי הישראלי.

4. תגובות רבני עדות המזרח למודרנה

בקורס זה נלמד אודות ההתמודדות הייחודית של רבני עדות המזרח עם האתגרים שהציבה בפניהם המודרנה ושיבת ציון המודרנית. נעמוד על הערכים היסודיים, שיקול הדעת והאסטרטגיות הפרשניות שאפיינו התמודדויות אלה, במיוחד ביצירותיהם של הרב משאש, הרב עובדיה יוסף, הרב מרדכי אליהו והרב חיים הלוי. מבין הנושאים שיידונו: היחס להשכלה הכללית, היחס למי שאינם שומרי שבת, גיור והיחס למדינת ישראל.

הוראה ופדגוגיה של תכנים יהודיים

א. פדגוגיה של הוראה: הוראת ארון הספרים היהודי - בין הוראה לחינוך

מהו "ארון הספרים היהודי" מה מניח ו/או מסתיר המושג הזה? מה פירוש "לדעת" אותו? קורס זה ידון בשאלות אלה באמצעות תיאוריות של ניתוח תכניות לימודים ויבחן על בסיס זה, באופן ביקורתי גישות פדגוגיות שונות שלאורן אפשר ללמד את ארון הספרים היהודי.

ב. בר ובת מצוה - כאתגר חינוכי

קורס זה יבחן את תולדות טקסי בר/בת מצוה כאתגר חינוכי ומשפחתי על הצורות השונות שהם לבשו ועל משמעויות שונות שייחסו להם. העיון ייערך בין השאר, מבעד המשקפיים של תיאוריות פסיכולוגיות התפתחותיות (של גיל ההתבגרות), אנתרופולוגיות (טקסי מעבר), וביחס לשינויים הסוציולוגיים והתרבותיים המאפיינים את החברה הישראלית והמערבית בשני העשורים האחרונים.

ג. התאמת חומרי למידה לציבור לומדים משתנה

בקורס זה יושם דגש על הלומד – חוזקתו, חולשותיו והייחודיות – לרבות צרכים מיוחדים, היוצרים את האתגר הלימודי עבורו.

כמו כן יילמדו שלבי ההתפתחות השונים והשפעתם על חומרי ואופני הלמידה. בקורס יילמדו דרכים להתמת חומרי למידה לאוכלוסיית הלומדים המגוונת.

ד. בית מדרש ערב - מפגשים עם לוח השנה היהודי

קורס זה יעסוק בשבת ובחגי ישראל ויפגיש את הלומדים עם רבדים רעיוניים וקיומיים של אלה כפי שהם באים לידי ביטוי בספרות היהודית לדורותיה. הלימוד ישא אופי דיאלוגי בשלושה מובנים: בין הלומד לטקסטים; בין הלומדים בקורס; ובין הלומד לבין עצמו. לצורך זה הוא ילבע אופי בית מדרשי בדמותם של לימוד בחברותא, דיון קבוצתי וכתובה אישית. בין היתר, הקורס יכשיר את הלומדים להשתמש בבית המדרש ככלי חינוכי בבית ספרם.

ה. הובלת תהליכי שינוי מונחה חזון

בקורס נבחן כיצד מנהיגות של ארגון או מוסד חינוכי ו/או חברתי יכולים לבנות תהליך של שינוי מוסדי מונחה חזון המונע ומופעל בהקשר של חיבור לערכים הנובעים מתוך תכני המורשת היהודית מחד והנרטיבים של מובילי השינוי מאידך. במלים אחרות, הקורס יאפשר ללומד לרכוש כלים מעשיים ולהבין כיצד מנהיגותו, המבוססת על חזונו הערכי, עשויה להיות מתורגמת, הלכה למעשה, לביצוע שינויים מערכתיים במוסדות וארגונים ישראלים בפרט ולשינוי פני החברה בכלל. במסגרת הקורס ינתחו פרויקטים של שינוי מונחה חזון והלומד יתבקש לכתוב תכנית מעשית לשינוי מונחה חזון.

ו. הנחיית קבוצות ככלי חינוכי ושיטת הוראה במורשת ישראל

בקורס זה יילמדו הכלים להנחה של קבוצות גדולות וקטנות במסגרות חינוכיות. בקורס יושם דגש על המורה כמנחה ויוקנו לו כישורים לשמש ככזה.

קורסים מקוונים

א. אתגר המהפכה הדיגיטלית לחינוך יהודי

בדומה להמצאת הכתב ולהופעת הדפוס, המהפיכה הדיגיטלית על צורתיה הטכנולוגיות, האפיסטמולוגיות, הפסיכולוגיות והחברתיות, הולכת ומשנה את יסודות החינוך, ההוראה והלמידה. בקורס זה נעניין ונדון במקצת האפשרויות והאתגרים שתמורות אלה מציבות בפני המורה והתלמיד, עם דגש מיוחד על השלכותיהן על החינוך היהודי. הקורס ישא אופי עיוני ומעשי כאחד. מבין הנושאים שידונו: בין השגת מידע, הוראה וחינוך; חיברות תרבותית, עדריות ואינדיבידואליזם; למידה דיאלוגית, ביקורת מעצימה ואחריותיות.

ב. זהות יהודית בסרטים יהודיים

בקורס זה נבחן ונדון בסוגיות הנוגעות לזהויות יהודיות ו/או ישראליות כפי שהן באות לידי ביטוי במדיום הקולנועי. הקורס יתמקד במאה הקודמת ובעשור האחרון מזה, ויבחן סוגיות אלה בקולנוע הישראלי והעולמי. משתתפי הקורס ילמדו גם מיומנויות לשימוש בסרטים כמשאב חינוכי.

ג. התחדשות מקורות יהודיים במוזיקה הישראלית בת זמננו

בקורס זה נלמד להאזין, לנתח ולפרש יצירות מוזיקליות בנות זמננו שנוצרו במרחב הישראלי על

בסיס פרשנות חדשה של טקסטים (שיר השירים למשל) ומוטיבים של התרבות היהודית. נתמקד בתוכן, במלוויה ובאופי הביצוע של השירים כשערים למשמעות ונדון בהשתמעויות אפשריות של נוכחות "שפת המקורות" במרחב הציבורי הישראלי.

ד. מקומם של מיתוסים וסיפורים מכוננים בזהות היהודית

במאה העשרים זכה "המיתוס" לעדנה מחודשת ובעבודותיהם של אנשים כמו זיגמונד פרויד, קלוד לוי-שטראוס, מרטין בובר ופול ריקר. כיום משמש המיתוס כחלון לממדי עומק קיומיים של היחיד ושל תרבויות כאחד. בקורס זה נעיין במקום ובתפקיד שמיתוסים וסיפורים מכוננים של התרבות היהודית עשויים למלא לאור תיאוריות חדשות אלה.

זיקה לתרבויות ולדתות אחרות

א. "שניים אוחזין" - ארץ ישראל ביהדות ובאסלאם

במהלך הקורס נעמוד על התנודה בין המרכזיות והשוליות של ארץ ישראל ביהדות ובאסלאם. העיון יתמקד במקרא ובקוראן וכן במסורות הפרשניות המאוחרות יותר של שתי הדתות. בין הנושאים שיידונו: מרכזיות מול שוליות של ארץ ישראל בכתבי הקודש של כל דת ומקומה של ארץ ישראל בתפיסות ובנרטיבים של האיסלאם והיהדות במציאות העכשווית.

ב. "דע את האמת ממי שאמרה"

בהצהרה זו מבטא הרמב"ם את הכרתו כי שאב חלק מרעיונותיו ממקורות לא יהודיים. בקורס זה נעיין ביצירות בהן יהודים ניכסו ו/או דחו באופן מפורש רעיונות או ערכים שנתפסו על ידם כ"לא-יהודיים" ננתח, נדון ונשווה בין הרציונל, השיקולים, התנאים והדרכים שאיפיינו תהליכים אלה.

ג. האם לאלוהים יש רק ברכה אחת?

היה זה עשו ששאל את יעקב אביו - "הברכה אחת היא לך אביו?" בקורס זה נדון בתפיסת הנבחרות בשלוש הדתות המונותאיסטיות. נעיין ונדון במשמעויות השונות שיוחסו למושג הנבחרות ובמקום של שתי הדתות האחרות בתפיסות אלה. החלק הראשון של הקורס יתמקד בעיקר בימי הביניים, תקופה בה בולטים הבלעדיות והעימות בין הדתות. בחלק השני נבחן את הנושא בתקופה המודרנית, לאור ההשפעות של הליברליזם, הפלורליזם ועקרונות רב תרבותיים מזה, וההתנגדות לאלה מזה.

ד. אתגר של ביקורת מגדריות לדתות המונותאיסטיות

קורס זה ידון בתפיסות אודות נשיות וגבריות בכל אחת משלוש הדתות, באורח החיים ובשפה התיאולוגית. על רקע הדברים האלה נעיין בפרשנות מגדרית שהתפתחה בכל אחת מהדתות האלה הן מצד הביקורת שזו מציבה, והן מצד רבדי המשמעות החדשים שזו חשפה בכל אחת מהמסורות הדתיות.

היהודי מחפש משמעות

א. "אלוהי ואלוהי אבותי"

קורס זה מציע מסע לאקספלורציה אישית ביחס למימדי האמונה והחילון של כל אחד ממשנתפי הקורס. ראשית הם יתחקו אחרי ממדים אלה בביוגרפיה המשפחתית והאישית. בשלב שני, הם יקימו סדרה של דיאלוגים עם יצירות של אותן מסורות משפחתיות שלהן מטענים דתיים, רוחניים וחילוניים

(הגות, שירה, פיוט, אמנות) וכן עם שאר משתתפי הקורס. הלמידה תלווה בכתיבת יומן מסע אישי בהנחיית מרצה הקורס.

ב. סידור תפילה - בין קבוע לאישי, בין נצחי לרגעי

סידור התפילה הוא ראי לאמונות, לאירועים, לחלומות ולמאויים של קהילות יהודיות בתקופות שונות. בקורס זה נלמד את סידור התפילה כטקסט המזמן פרשנויות שונות (ותוספות) על פי הנסיבות האישיות, החברתיות וההסטוריות. הקורס יכלול עיון במקבץ של הספרות היהודית לדורותיה, מספרות חז"ל ועד דרשותיו של הרב שלמה קרליבך.

ג. הדרשה חסידיית כשפה להתמודדות עם משברים

לצד קדושת החיים, ראתה החסידות בקיום האנושי שברירות יסודית כשהאדם חשוף לסבל אישי וקולקטיבי ועומד לעיתים מול ביטויים של רוע אנושי קיצוני. בקורס זה נלמד גישות להתמודדות עם אלה ביצירה החסידיית ונבחן איך אלה נערכות באמצעות הסוגה של הדרשה חסידיית.

ד. "אל מול התהום" - התנגדות בזמן שואה ורצח עם

קורס זה בוחן את האיכויות האנושיות בהתמודדות עם מצבי טראומה קיצוניים, דרך למידה של מחקרים היסטוריים, יומנים ועדות. נבחן את ההיבטים השונים של ההתמודדות ואת האתגרים שהיא מציבה במישורים החברתיים, הפיזיים, והרגשיים-הרוחניים. בקורס ייבחנו היבטים אלו דרך הפריזמה המגדרית, האתנית והדתית.

ה. הידידות והאהבה במבחני הזמן

חוקרים כמו אווה אילוז (אינטימיות קרה) וזיגמונט באומן (אהבה נזילה - על השבריריות של הקשרים האנושיים) עמדו לאחרונה על השינויים העמוקים שחלו ביחס של בני אדם לידידות ולאהבה. בקורס זה ייבחנו היבטים שונים של הידידות כסוג של קשר אנושי ייחודי, ובאהבה הרומנטית כאינסטנציה ייחודית של קשר זה זאת באמצעות עיון ודיון בסוגות ספרותיות שונות הן מהתרבות הכללית והן מהספרות היהודית. בין הנושאים שיידונו: הידידות כמהות החיים האנושיים, תנאי הידידות, אהבת הרע, האהבה הרומנטית בעקבות מהפכת השחרור המיני וחברות אינטימית אישית בעידן הדיגיטאלי.

בין האני לחברה

א. "לך רד מהר" - המתח בין העצמה אינטלקטואלית/רוחנית-אישית לבין תיקון עולם

קורס זה יעסוק במתח בין אידאל ההשתלמות האישית (האינטלקטואלית ו/או הרוחנית) בין המחויבות לזולת הקרוב והרחוק (בן/בת זוג, משפחה, קהילה, חברה ואנושות). הקורס יתמקד בסוגיות מהספרות היהודית לדורותיה, ינתח את ערכי היסוד שבעמדות השונות וידון בפשרות, בפתרונות ובהעדורם, שנמצאו ונומקו.

ב. היבטים של צדק חברתי בתרבות היהודית

הקורס סוקר תפיסות יחודיות של צדק חברתי, סולידריות ושיוון שהתפתחו בעם היהודי למן תקופת התנ"ך ועד לעת המודרנית. מטרת הקורס הנה להאיר צדדים אלה ביהדות, אשר לעיתים לא מקבלים בולטות בחלק מהפרשנויות המקובלות ביהדות היום, זאת בכדי לאפשר ללומדים לקבל מושג על העושר הגדול הקיים ביהדות בנושאים אלה, עושר שמבחינות רבות מהווה תשתית לחשיבה על צדק חברתי בתרבות המערבית בכלל.

ג. "הילכו שניהם יחדיו" – על מדינה יהודית ודמוקרטיה

בקורס זה נבחן את היסודות החדשים אודות האדם, החברה והקיום האנושי, הנמצאים בתשתית המודלים השונים של המשטר הדמוקרטי. לצדן יידונו תפיסות שונות שנוסחו בעבר ובהווה במחשבה היהודית וכן פסקאות ומחלוקות של שופטי בית המשפט העליון בישראל בשורה של סוגיות. נדון באופן ביקורתי באפשרויות, באתגרים ובמחסומים העומדים בפני מי שחותרים לקיומם של חברה ומשטר דמוקרטי ויהודי.

ד. זהות יהודית בפסיקת בית המשפט העליון

בקורס נבחן סוגיות יסוד הקשורות לזהות יהודית בעת המודרנית בישראל, לאור פסקי דין מרכזיים של בית המשפט העליון מאז הקמת המדינה ועד ימינו. נבחן את פסקי הדין לא רק כטקסטים משפטיים, אלא גם כטקסטים תרבותיים, המשקפים ערכים והשקפות עולם מתחרות. בין הנושאים שנבחנו: היחס בין יהדות כזהות לאומית ליהדות כזהות דתית; הזרמים ביהדות ושאלת מיהו יהודי; מעמדם של המוסדות הדתיים (בתי הדין והרבנות) במשפט המדינה; חופש דת וחופש מדת.

ה. זהות יהודית, חינוך ישראלי ורבי תרבויות

בקורס זה נכיר את הגישות השונות לחינוך רב תרבותי ולחינוך מרובה תרבויות במיוחד לאור עבודותיהם של Howard-Hamilton, Richardson & Shuford, Jonathan Sacks אשר ממלאות תפקיד חשוב בשיח החינוכי. נדון בדרכים השונות בהן מאתגרות הגישות האלה את החינוך בישראל בכלל ואת החינוך היהודי בפרט, ונבחן מודלים העשויים להתמודד ולהאיר אתגרים אלה.

ו. מרכז ושוליים בחברה היהודית בימי התלמוד, בימי הביניים, בעת החדשה ובציונות העכשווית

קורס זה ידון בתפיסות וביחס אל קבוצות שוליים בתוך החברה היהודית והישראלית. לקורס זה מרכיב היסטורי וסוציולוגי כאחד ובמרכזו יעמדו הדרכים והיחסים השונים אל קבוצות השוליים שהתפתחו בדורות השונים. ראשית נלמד על היחס לעבד, לנכרי, לאשה, ל"מוגבל", ל"מומר", ל"מזמר", בספרות הרבנית. בחלק השני נרחיב לכדי עיון ביחס למי שנתפסים כקבוצות שוליים במרחב הישראלי כגון: עולים, מיעוטים דתיים, עובדים זרים, בני ו/או בנות זוג לא יהודים, בעלי מוגבלויות, קשישים ולהטב"ים.

ז. קיימות - היבטים הגותיים, חינוכיים והלכתיים

מושגים כמו "צדק סביבתי", "צדק חברתי" ודומיהם - המעסיקים יותר ויותר את העולם המודרני והפוסט מודרני כחלק מצעידתו לקראת חיים של "קיימות", נטועים גם במקורותינו מן המקרא, דרך ספרות חכמים במהלך הדורות ועד לשיח הציבורי במדינת ישראל. בקורס נדון בכל אלה אנב מעבר מתמיד בין הרעיונות העכשוויים לבין המקורות הקדומים.

ח. המשפחה היהודית - תמורות ושינויים

המשפחה הינה יחידה אנושית הנבנית על רגשות מחוייבות וקשרים אינטימיים. בחלק הראשון של הקורס נעין ברבדים אלו כפי שבאו לידי ביטוי בספרות היהודית והעברית ובחלק השני נדון בשינוי שחל בתפיסת היחידה המשפחתית בעידן המודרני והפוסט-מודרני, וההשלכות של אלו על החינוך. בקורס נדון גם בדרכים ללמד ולהתייחס למוסד המשפחה כפי שהוא נשקף במקורות היהודיים מזה ולנוכח השינויים הסוציולוגיים העמוקים שחלו בימינו בנידון מזה.

ט. תרבות וחברה בישראל

החברה הישראלית מחליפה פניה בעשורים האחרונים. אם בראשית הציונות הערכים המכוננים כיוונו ליצירת יהודי חדש, שונה ככל האפשר מזה הגלותי, הרי שבעשורים האחרונים ישנה שיבה לזהות היהודית הגלותית כמו גם לנרטיבים המכוננים שלה. נעסוק באלה אנב שימת דגש על המעבר מתרבות קולקטיבית לפרטית, מהחלטיות לספקנות ומהגמוניה להטרוגניות.

שיבת ציון ימי הבית השני - שאלה של זהות יהודית

עם הצהרת כורש, שליט האימפריה הפרסית, הורשו יהודי בבל לחזור לארץ ישראל. כורש העניק ליהודים את הזכות לעבוד את אלוהיהם בירושלים ולנהל בעצמם אוטונומיה יהודית – תחת שלטון פקידיו. ספרי המקרא – עזרה ונחמיה לצד מגילת אסתר וכן נביאי שיבת ציון מעלים בפנינו סוגיות הנוגעות לשאלות של זהות יהודית ופותרות צוהר לשלב משמעותי בניבוש אופי היהדות הנעוצה ללא ספק במחלוקות הזהות של ימי הבית השני.

בין הסוגיות הללו עולה שאלת אופי השבים לציון לעומת הנשארים בגלות ויחסי הגומלין ביניהם; כאן מתחדדת שאלת ה"מגמה האוניברסליסטית" לעומת לעומת ה"מגמה הבדלנית" (כניסוחו של פרופ' וינפלד); עולות שאלות של חזון מול מציאות ומציאות מול אידאולוגיות שונות; מאבקי פנים וחוץ ועוד. אלו יבואו לידי ביטוי גם במהלך ימי הבית השני בין הכיתות והזרמים השונים (כגון צדוקים, פרושים, איסיים, קומראן) שנאבקו זה מול זה עד חורמה.

העיון בסוגיות אלו, נדמות לעתים כי נלקחו מסדר יומנו היום במדינת ישראל.